

Nieuw kabinet, blijf niet hangen in koloniale patronen en repareer onze democratie – juist nu

Phaedra Haringsma

13.01.26 Column 5-6 min

News flash: het Koninkrijk der Nederlanden ligt pal aan de frontlinie van de Amerikaanse president Donald Trump. Aruba, Bonaire en Curaçao, drie Caribische eilanden binnen ons koninkrijk, liggen op slechts enkele kilometers van Venezuela. De Amerikaanse bommen sloegen al links en rechts in, zowel in de Caribische zee als op de Venezolaanse hoofdstad Caracas.

Ter vergelijking: dat is alsof je thuis in Nederland zit en de bommen op Brussel en in de Noordzee vallen.

Vorige week kwamen de leden van de Tweede Kamer eerder terug van het kerstreces voor een spoeddebat over Venezuela, om demissionair minister van Buitenlandse Zaken David van Weel te ondervragen over de crisis.

Een belangrijk debat dus, dat voornamelijk ging over de vraag of de demissionair minister Trumps aanvallen op Venezuela wil veroordelen als schendingen van internationaal recht (kort antwoord: nee).

Donald Trumps acties op het westelijk halfrond worden door politicologen en journalisten gezien als een uiting van eeuwenoude imperialistische ideeën. Maar in Nederland sluimeren dit soort ideeën ook nog altijd. Wat opviel tijdens het debat: terwijl de levens van Caribische Nederlanders op het spel staan, zaten er alleen Europese Nederlanders in de zaal. Dat er in de Tweede Kamer vooral *over* en niet *met* Caribische Nederlanders wordt gesproken, is niet meer van deze tijd.

Het ging al eerder mis op de eilanden

Waar het vorige week in de Tweede Kamer nauwelijks over ging: de vraag of het Koninkrijk goed is voorbereid op een scenario waarin voedselzekerheid en medische zorg onder druk komen te staan, of een situatie waarin er zoveel vluchtelingen naar de eilanden komen dat het voor Aruba, Bonaire en Curaçao lastig wordt ze allemaal op te vangen.

In 2018 en 2019 liet onderzoeksjournalist en Latijns-Amerika-correspondent Bram Ebus al zien welke concrete gevolgen instabiliteit in Venezuela voor het Koninkrijk kan hebben. Duizenden Venezolanen vluchtten naar Aruba en Curaçao om te ontsnappen aan de repressie van het regime-Maduro en de economische malaise in hun land. Vooral op Curaçao kwamen Venezolanen vervolgens in de ellende: gedwongen in de prostitutie, hun leven overheerst door angst voor de politie, of zonder proces in de cel en gedeporteerd.

Het beschermen van mensenrechten, van Nederlandse staatsburgers én van Venezolaanse vluchtelingen, is een taak voor het Koninkrijk. Toch lukte het de overheden aan beide kanten van de oceaan niet om de vluchtelingencrisis goed aan te pakken, bijvoorbeeld door Curaçao aan te spreken op schendingen van mensenrechten. Of door structureel hulp te bieden met de opvang van vluchtelingen, zoals toenmalig premier Wever-Croes van Aruba aan Nederland had gevraagd, en waar Nederland volgens de eigen wetten toe verplicht is.

Politici van de eilanden riepen Nederland destijds herhaaldelijk op tot een gezamenlijke aanpak van de vluchtelingencrisis, en ook de Raad van State had uitgelegd hoe de wet geïnterpreteerd moet worden: het garanderen van mensenrechten is een gezamenlijke taak van de landen binnen het Koninkrijk. Toch

bleven Nederlandse ministers en Tweede Kamerleden de verantwoordelijkheid afschuiven op de eilanden.

Nu is het Trump die instabiliteit veroorzaakt

Nu gaat de regio opnieuw een periode van instabiliteit in. In de Caribische zee bombardeerden de Amerikanen meerdere kleine bootjes van vermeende drugsmokkelaars, wat gevolgen heeft voor de lokale economieën. Gemeenschappen die leven van de visvangst en kleinschalige handel krijgen – zowel op de eilanden als in Venezuela – nu al harde klappen, omdat vissers en handelaren uit angst voor Amerikaanse bommen nauwelijks meer de open zee op durven gaan.

De risico's beperken zich niet tot het Venezolaanse vasteland of de Caribische zee. Voor de eilanden binnen het Koninkrijk is luchtvaart een van de belangrijkste levenslijnen – denk: vakantievluchten vol toeristen, die de belangrijkste bron van inkomsten zijn. Maar de luchtvaart is kwetsbaar in tijden van oorlogsdreiging.

Tot twee keer toe liepen de eilanden het gevaar op een MH17-achtige ramp, toen Amerikaanse militaire vliegtuigen hun radarsystemen hadden uitgeschakeld en bijna botsten op andere vliegtuigen in het luchtruim van Curaçao. Vlak voor de kidnapping van de Venezolaanse dictator Nicolás Maduro verklaarde Trump het Venezolaanse luchtruim gesloten, waarna veel Europese vliegtuigmaatschappijen hun vloot tijdelijk aan de grond hielden.

Niemand heeft een glazen bol om te zien wat Venezuela nog te wachten staat. En ook die onzekerheid heeft invloed op de eilanden: Venezolaanse politieke dissidenten en vluchtelingen weten de eilanden al decennialang te vinden.

Demissionair minister Van Weel zegt de situatie goed in de gaten te houden en wekelijks te overleggen met de premiers en gouverneurs van Aruba en Curaçao en de gezaghebber van Bonaire.

Verschillende Nederlandse ministeries 'nemen de crisisplannen op de eilanden onder de loep', maar vooralsnog zien de bewindspersonen geen aanleiding om extra maatregelen te nemen.

Afgevaardigden van de eilanden zijn niet vertegenwoordigd

Terwijl Haagse politici de minister vorige week aan de tand voelden, was één groep mensen dus afwezig: de politici van Aruba, Bonaire en Curaçao, die de stem van de eilanden in het commissiedebat hadden kunnen vertegenwoordigen.

Het is niet zo dat afgevaardigden van de eilanden toevallig niet konden komen vanwege het winterse weer of een haperende videoverbinding. Ze zijn überhaupt niet of nauwelijks vertegenwoordigd in het Nederlandse parlement. Inwoners van Aruba en Curaçao hebben namelijk geen stemrecht voor de Tweede Kamer. Dat komt omdat die eilanden autonome landen zijn binnen het Koninkrijk. Ze hebben elk een eigen regering, die wordt gecontroleerd door het eigen parlement.

Bonairianen mogen dan weer wel meestemmen in de Nederlandse Tweede Kamerverkiezingen, maar daar voeren Nederlandse partijen geen campagne. De Tweede Kamerverkiezingen voelen daarom voor veel inwoners als een ver-van-hun-bedshow: in 2025 was de opkomst 21,5 procent. Met 15.000 stemgerechtigden verdrinkt de Bonairiaanse stem in de bijna 14 miljoen Europees-Nederlandse stemmen.

Wrang, juist in tijden van crisis. Van alle Nederlandse staatsburgers ondervinden inwoners van de eilanden de grootste gevolgen en gevaren van de Venezuela-crisis, maar ze hebben niets te zeggen over de defensie van hun eilanden of over de houding van Nederland op het wereldtoneel. Ze zijn wel de eersten die leven met de gevolgen.

De Rijksministerraad (ministers van zowel Nederland als de eilanden) vergadert maandelijks en de

parlementen van de verschillende landen komen twee keer per jaar bijeen voor overleg – maar je kunt je afvragen of dat voldoende is in tijden van politieke onrust.

Repareer als de wiedeweerga onze democratie

Het kabinet heeft het lot van de inwoners van Aruba en Curaçao in handen, maar er is geen structurele manier waarop de belangen van de eilandbewoners in de Tweede Kamer worden behartigd.

De Amerikaanse agressie in de regio vormt een directe bedreiging voor de veiligheid in het Koninkrijk der Nederlanden. Juist daarom is het belangrijk dat het gat in de democratie zo snel mogelijk wordt gedicht. Daar zijn manieren voor, bijvoorbeeld door zetels voor Caribisch-Nederlandse politici te reserveren in de Tweede Kamer, of door mensen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten mee te laten stemmen in de Nederlandse verkiezingen. Op die manier kunnen Nederlandse ministers direct aangesproken worden op belangrijke beslissingen voor de eilanden.

Daarom deze oproep aan het nieuwe kabinet: blijf niet hangen in eeuwenoude koloniale patronen, maar ga als de wiedeweerga onze democratie repareren.